

Ohlédnutí za ekonomii na IES FSV UK 1980-2010

Konference v rámci oslav 20 let obnovení ekonomie na UK a 20 let FSV UK

Vladimír Benáček

Otázky:

- A) Odkud přišla ekonomie na Univerzitu Karlovu?
- B) Inter-generační pohled na tradici české ekonomie.
- C) Co zásadního může říct naše ekonomie veřejnosti?
- D) O otevřených otázkách výzkumu otevřené ekonomiky.

Motto (o ekonomii všeobecně):

People talking without speaking,

People hearing without listening,

People writing songs that voices never share,

And no one dared disturb the sound of silence.

(P. Simon, 1964)

Odkud přišla ekonomie na IES?

Přišla z Ekonomického ústavu ČSAV, Polit. vězňů 7 (nyní CERGE-NHÚ).

V podstatě z **Ekonomicko-matematické laboratoře**, kde se během 1976-1989 řešil výzkum systému 24 integrovaných modelů růstu československé ekonomiky.

Aktéři:

Seniorní:

K. Kouba, M. Černý; (B. Urban, L. Urban).

Nastupující:

J. Hlaváček, J. Zieleniec, L. Mlčoch, D. Tříška
M. Mejstřík, O. Dědek, V. Dlouhý.

Další aktéři:

Poblíž stojící I.: T. Ježek, K. Dyba, P. Kysilka, V. Klusoň, J. Křovák, M. Zeman, V. Klaus;
(† V. Rudlovčák; J. Vavroušek, A. Kotulan).

Poblíž stojící II.: M. Hollmannová, I. Koubek; Z. Tůma, J. Mládek, M. Kupka, K. Kříž, R. Češka, J. Kotrba, J. Jonáš, A. Nešporová, A. Zemplinerová, E. Zamrazilová, (A. Bulíř).

Zahraniční kontakty: R. Quandt, Z. Drábek, J. Vaňous, R. Portes; J. Švejnar; J. Staller, O. Kýn;
J. Kornai, A. Bródy, A. Simonovits, L. Halpern, M. Dabrowski; ruská škola TOFE (Novosibirsk).

Tradice a "česká škola"

Jan Macháček (srpen 2010):

"V komunistickém Česku nebyl jediný kompetentní ekonom".

Skutečnost: výzkum byl až tak originální, že nebyl publikovatelný.

Motivy a cíle:

Pochopení jak vůbec funguje reálný socialismus jako ekonomický smíšený systém. Důraz byl na poznání a nikoli na metodách.

Témata:

Neživotnost "plánování" x (i)racionalita rozhodovatele na uzavřených trzích, missing markets, information asymmetry a permanentní nerovnováhy.

Interakce principal – agent a jejich omezení dle "bounded rationality".

Rozpory mezi „záměry“ (deklaracemi, percepce, normami) a „fakty“ ex post.

POZITIVA:

Tvrdé oponentury, domácí vzdělávání, diskusní kluby.

Konference Micromodels 1989.

Poznání komunistických soc.-ek. podmínek pro rozhodování subjektů bylo u nás vyšší, než znalosti kremlinologů na Západě.

Negativa:

Osamocenost + naivita představ o reálném kapitalistickém systému, až indoktrinace vírou v sílu čisté tržní ekonomie.

Co nového (starého) může ekonomie říci současnosti?

Albert Einstein: "Confusion of goals and perfection of means seems to characterize our age".

Extrém: Ekonomie jako vyprázdněná forma normativního scientismu poznamenaného ideologií a tautologií.

Kritika ekonometrie od J. Kmenty (HN, 20.8.2010).

Síla ekonomie je v metodice myšlení, pokud je schopna jí dát i obsah.

Návrat ke hledání obsahů společenské existence a aspirací ekonomických subjektů (tj. živých lidí) před jejich záměnou za formalismus abstrakcí, jejichž předpoklady jsou vlastně jen normami ad hoc.

Co nového (starého) může ekonomie říci současnosti?

Zásadní nadřazenost mikroekonomie nad makroekonomií v oblasti vědeckého vysvětlování lidského chování.

Témata:

chování subjektů v OTEVŘENÉM SVĚTĚ.

Motivy produktivní kooperace, redistribuce a destrukce;

Teorie her (kooperativních, nekooperativních, opakovatelných;

Podnikatelství versus byrokracie;

Racionální koordinace (trhy, centra, agenti, stimuly, ...).

O otevřených otázkách výzkumu otevřené ekonomiky (otevřenost = svoboda výměny a sdílení mezi subjekty).

Seznam problémů:

1) Inkompatibilita tržních abstrakcí s reálným systémem

(roviny osobní, podniková, regionální, státní a globální).

Koexistence trhů s hierarchickými strukturami moci

(reges supra leges?).

Cosmos versus taxis.

Neoklasická vs. keynesovská vs. institucionální ekonomie.

Následky:

Tápání v poznání:

- a) nové ekonomiky služeb;**
- b) destabilizace lidských vztahů výměny;**
- c) dopadu ochabujících ekon. pozic "vyspělého světa" na mocenskou transformaci (tradičně řešenou válkami).**

O otevřených otázkách výzkumu otevřené ekonomiky

2) Problém účelových funkcí:

Maximalizace zisku (minim. nákladů) dle homo oeconomicus versus alternativní pojetí zisku:

Maximalizace zaměstnanosti (ať to stojí co to stojí)

Maximalizace moci.

Maximalizace osobního štěstí.

Minimalizace rizika.

3) Problém "organizace" v ekonomii,

tj. organizace jako subjektu (na rozdíl od jednotlivců).

Otevřenost specifických výměn mezi organizacemi (subjektivita rodiny, podniku, municipality, státu, sdružení zemí).

Agentura organizací (tj. jejich agentů jako proxies) a její dopad na suboptimalitu ek. rozhodování.

Kdo vůbec je schopen reflektovat dlouhodobou perspektivu cílů?

Trhy jako koordinátoři.

O otevřených otázkách výzkumu otevřené ekonomiky

4) Rostoucí význam "nových statků"

tj. virtuálních nehmotných statků ve výměnách mezi ek. subjekty a v tvorbě GDP (finanční, právní a poradenské služby; dluhy, CDO, CDS; bavičství, sport, turistika; školství, zdravotnictví, bezpečnost; lidský kapitál, ...).

5) Pojetí tradables a non-tradables

(nulové vs. nekonečné transakční náklady výměny statků).

Rogoff-Obstfeld six economic puzzles:

klíčová role /transakčních/ nákladů.

Home bias in trade (CZ-SK vs. CZ-PL, DE_M -CZ vs. DE_M -US), in savings, in portfolio investments and in PPP.

Duální ekonomika: tradables vs. non-tradables (zejména NT pod ingerencí veřejné správy a politiky).

Alternativní interpretace Balassova-Samuelsonova syndromu: dominace NT před T.

O otevřených otázkách výzkumu otevřené ekonomiky

6) Obrácení evropské konvergence k divergenci

Návrat k balkanizaci Evropy.

Problémy eura a evropské kooperace.

Rozpory mezi nerovnovážnou bilancí obchodu, bilancí mezinárodních toků kapitálu, domácími úsporami a potřebami investic:

$$X - M = I_f = (Y - T - C) + (T - G) - I$$

Kulturní nekompatibilita zemí v oblasti veřejných financí a centrálního bankovníctví.

7) Co je to vlastně ta "čínská ekonomika" a nové smíšené ek. systémy s prudkým růstem ?

Děkuji za pozornost.

→ Návrat k problémům "odkud přišla ekonomie na IES" před 25 léty.